

Sygn. akt VIII U 815/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 września 2022 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Anna Capik-Pater
Protokolant	Agata Kędzierawska

po rozpoznaniu w dniu 7 września 2022 r. w Gliwicach

sprawy E. G. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o ponowne ustalenie kapitału początkowego i wysokość emerytury

na skutek odwołania E. G. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z dnia 19 kwietnia 2021 r. **nr**(...)

20 kwietnia 2021 r. **nr** (...)

1. zmienia zaskarżone decyzje częściowo w ten sposób, że ustala, iż kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku wynosi 75.745,78 zł (siedemdziesiąt pięć tysięcy siedemset czterdzieści pięć złotych 78/100), a wysokość emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynosi 1.588,29 zł (tysiąc pięćset osiemdziesiąt osiem złotych 29/100);

2. w pozostałym zakresie oddala odwołania.

(-) sędzia Anna Capik-Pater

Sygn. akt: VIII U 815/21

UZASADNIENIE

Decyzją z 19 kwietnia 2021r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L., ponownie ustalił E. G. (2) wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. uznając za udowodnione 11 lat, 9 miesięcy i 3 dni okresów składkowych oraz 4 miesiące i 24 dni okresów nieskładkowych. Podstawę wymiaru kapitału początkowego ZUS przyjął w oparciu o zarobki za okres od 1 stycznia 1989r. do 31 grudnia 1998r. i wyliczył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru na poziomie 72,55%. Ustalony w oparciu o te założenia kapitał początkowy, wyniósł 72.723,64 zł.

Następnie z 20 kwietnia 2021r., organ rentowy przyznał odwołującej, od 1 sierpnia 2019r., prawo do emerytury z FUS i okresowej emerytury kapitałowej. W oparciu o reguły określone w art. 26 ustawy emerytalnej, ustalił wysokość

emerytury. Do wyliczenia wysokości emerytury z FUS, organ rentowy przyjął: kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji – 54.869,35 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego – 346.085,46 zł, średnie dalsze trwanie życia - 261,50 miesięcy. Wyliczona z uwzględnieniem tych danych, miesięczna kwota emerytury wyniosła 1.533,29 zł.

W odwołaniu i w toku procesu ubezpieczona domagała się zmiany powyższych decyzji poprzez uwzględnienie na wysokość kapitału początkowego i finalnie na wysokość świadczenia faktycznie osiągniętych przez nią wynagrodzeń za lata 1988 – 1991 uzyskanych w Rejonowym Zespole (...), jak również okresu zatrudnienia od 1 kwietnia 1987r. do 8 lutego 1988r. w (...) Spółdzielni (...) „(...)”. Wskazała, że fakt zatrudnienia w tym okresie winien wynikać z jej dokumentacji osobowo – płacowej. Z kolei wysokość tych wynagrodzeń wynika z przedłożonego przez nią świadectwa pracy, gdzie wskazano wysokość wynagrodzenia osiąganą u tego pracodawcy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczasowe stanowisko. W uzasadnieniu organ rentowy podkreślił, że w oparciu o obowiązujące przepisy, na podstawie dokumentacji przedłożonej przez ubezpieczoną, na wysokość kapitału początkowego uwzględnił wyłącznie te okresy zatrudnienia, które zostały w niej potwierdzone. Podobnie przyjął wynagrodzenie wynikające jednoznacznie z przedłożonej dokumentacji.

Sąd Okręgowy w Gliwicach ustalił:

Ubezpieczona E. G. (2), urodziła się (...)

Zaskarżoną decyzją z 19 kwietnia 2021r., organ rentowy ustalił wysokość kapitału początkowego. W szczególności ZUS uznał za udowodnione 11 lat, 9 miesięcy i 3 dni okresów składkowych oraz 4 miesiące i 24 dni okresów nieskładkowych i wyliczył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru na poziomie 72,55%. Ustalony w oparciu o te założenia kapitał początkowy, wyniósł 72.723,64 zł.

Następnie na podstawie drugiej zaskarżonej decyzją z 20 kwietnia 2021r., odwołująca nabyła prawo do emerytury od 2 marca 2021r.

Do wyliczenia wysokości emerytury z FUS, organ rentowy przyjął: kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji – 54.869,35 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego – 346.085,46 zł, średnie dalsze trwanie życia - 261,50 miesięcy. Wyliczona z uwzględnieniem tych danych, miesięczna kwota emerytury wyniosła 1.533,29 zł.

Sąd przeprowadził dowód z akt osobowych i płacowych ubezpieczonej z (...) Spółdzielni (...) (...)– K. (...)nadesłanych przez (...) S.A. w W..

Następnie w oparciu o powyższą dokumentację, Sąd zwrócił się do organu rentowego o dokonanie symulacyjnego wyliczenia wartości kapitału początkowego, dla odwołującej.

W piśmie procesowym z 8 kwietnia 2022r. i z 29 czerwca 2022r., ZUS Oddział (...) wskazał, że oryginalna dokumentacja osobowo – płacowa odwołującej pozwala na dodatkowe uwzględnienie na wysokość kapitału początkowego okresu zatrudnienia jako ajenta w okresie 1 kwietnia 1987r. do 8 lutego 1988r. W związku z powyższym ZUS dokonał symulacyjnego wyliczenia kapitału początkowego i emerytury odwołującej. W szczególności ZUS przy uwzględnieniu spornego okresu, uznał że hipotetyczna wysokość kapitału początkowego wyniosłaby 75.745,78 zł, natomiast hipotetyczna miesięczna wysokość emerytury wyniosłaby 1.588,29 zł. Równocześnie jednak ZUS podkreślił, że wobec braku ww. dokumentacji w aktach kapitałowych ubezpieczonej, niemożliwe jest wydanie formalnej decyzji ustalającej wartość kapitału początkowego, z uwzględnieniem wwpw na symulacyjne wyliczonym poziomie.

Odwołujący nie kwestionował wyliczeń organu rentowego w tym zakresie.

Sąd ustalił ponadto, że na okoliczność wykazania wysokości wynagrodzenia za lata 1988 – 1991 uzyskanych w Rejonowym Zespole (...), odwołująca przedłożyła jedynie świadectwo pracy z 20 września 1991r., wystawione przez Rejonowy Zespół (...) w G., w treści którego wskazano, iż odwołująca była zatrudniona u tego pracodawcy od 15 marca 1988r. do 9 września 1991r. Z kolei ostatnim zajmowanym przez nią w tym okresie stanowiskiem było stanowisko specjalisty ds. księgowości, na którym otrzymywała wynagrodzenie wg. XV kategorii zaszeregowania, tj. w kwocie 935.000 zł + 20% premii.

W toku procesu Sąd zwrócił się do (...) Kuratorium (...) w K. o nadesłanie akt osobowych ubezpieczonej z okresu jej pracy w Rejonowym Zespole (...) w G..

W odpowiedzi, pismami z 20 września 2021r. i z 19 stycznia 2022r., (...) Kuratorium (...) w K. wskazało, że w zasobach archiwalnych tego Kuratorium, brak jest dokumentacji osobowe i płacowej E. G. (3) z domu Z..

W toku procesu E. G. (2) przedłożyła oryginał legitymacji ubezpieczeniowej, gdzie na karcie 46 potwierdzono fakt jej zatrudnienia od 15 marca 1988r. do 9 września 1991r., w Rejonowym Zespole (...) w G.. Równocześnie jednak w legitymacji tej brak jest zapisów w zakresie potwierdzenia wysokości wynagrodzenia odwołującej w tym okresie.

Strony nie składały dalszych wniosków dowodowych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o akta organu rentowego, akta osobowo – płacowe ubezpieczonej z (...) (dołączone do akt sprawy), legitymację ubezpieczeniową (koperta k.53), symulacyjne wyliczenia organu rentowego (k.73). Zgromadzony materiał dowodowy, Sąd uznał za kompletny, wiarygodny i mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych.

Sąd dokonując ustaleń faktycznych, w głównej mierze, oparł się na dowodach z dokumentów, zgromadzonych w aktach organu rentowego oraz w aktach osobowych i płacowych odwołującej, w oparciu o które ZUS dokonał wyliczeń niekwestionowanych przez odwołującą, jak również matematycznie przez organ rentowy.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej zasługuje na uwzględnienie jedynie częściowo.

Zgodnie z art. 26 emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183.

Natomiast zgodnie z art. 25, ust. 1 podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185.

Z kolei po myśli art. 174 ust. 1 i 3 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2020r., poz. 53 ze z.):

1. Kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12.
3. Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999r.

Natomiast zgodnie z normą art. 15 ust. 1, powołanej wyżej ustawy podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, z uwzględnieniem ust. 6 i art. 176.

Z kolei jak stanowi art. 15 ust. 3 powołanej wyżej ustawy Do podstawy wymiaru emerytury lub renty, o której mowa w ust. 1 i 2, dolicza się kwoty przysługujących ubezpieczonemu w danym roku kalendarzowym wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy oraz kwoty zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku wyrównawczego, świadczenia wyrównawczego lub dodatku wyrównawczego, a także wartość rekompensaty pieniężnej ustaloną zgodnie z pkt 3 załącznika do ustawy z dnia 6 marca 1997r. o zrekompensowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent. Do podstawy wymiaru wlicza się również kwoty zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków szkoleniowych lub stypendiów wypłaconych z Funduszu Pracy za okres udokumentowanej niezdolności do pracy, z zastrzeżeniem ust. 3a.

Przy ustalaniu kapitału początkowego, zgodnie ust. 2 art. 174 ustawy przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6

i okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była wysokość kapitału początkowego ubezpieczonej, której zaskarżoną decyzją dokonano ustalenia wysokości, bez uwzględnienia okresy zatrudnienia jako ajenta w (...) w oparciu o dokumentację osobową. W następnej zaś kolejności, przedmiotem sporu była wysokość emerytury ubezpieczonej, z uwzględnieniem prawidłowo wyliczonego kapitału początkowego.

Organ rentowy wobec nieprzedłożenia przez odwołującą, na etapie postępowania przed ZUS, dokumentów pozwalających na ustalenie faktycznego wymiaru, świadczonej przez ubezpieczoną pracy jako ajenta i wysokości odprowadzanych z tego tytułu składek nie uwzględnił zatrudnienia od 1 kwietnia 1987r. do 8 lutego 1988r. w (...) Spółdzielni (...) „Prasa – K. – Ruch”.

Okoliczność ta ostatecznie nie była sporna, bowiem w oparciu o nadesłaną przez archiwum dokumentację osobową i płacową odwołującego z lat 1987 – 1988, organ rentowy uwzględniając obowiązujące przepisy, dokonał hipotetycznego uwzględnienia tego okresu na wysokość kapitału początkowego. Ustalenia te, w dalszej kolejności, pozwoliły na wyliczenie ostatecznej wysokości emerytury ubezpieczonej, z uwzględnieniem prawidłowo ustalonego przez ZUS kapitału początkowego i na koniec samego świadczenia.

Ostatecznie żadna ze stron nie kwestionowała wyliczeń dokonanych przez ZUS. Jedynie organ rentowy podnosił, że wyliczenia te nie mogą stanowić podstaw wydania formalnej decyzji, wobec nieposiadania przez ten organ, oryginałów dokumentacji osobowej i płacowej w aktach emerytalnych odwołującej.

W konsekwencji Sąd uznał, że kapitał początkowy i w konsekwencji emerytura odwołującego winny zostać wyliczone z zastosowaniem sposobu przyjętego przez organ rentowy w jego piśmie procesowym z 23 września 2020r., którego to wyliczenia odwołujący nie kwestionował.

W konsekwencji Sąd, na mocy 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji.

Sąd miał też na uwadze, że przedmiotem niniejszego postępowania, było nieuwzględnienie na wysokość kapitału początkowego i finalnie na wysokość emerytury, wynagrodzenia z okresu zatrudnienia w Rejonowym Zespole (...) w G., w oparciu o zapis w świadectwie pracy. Organ rentowy wobec nieprzedłożenia przez odwołującą, na

etapie postępowania przed ZUS, dokumentów pozwalających na ustalenia faktycznie osiągniętych przez ubezpieczoną zarobków za lata 1988 – 1991 przyjął kwoty obowiązującego w tych latach minimalnego wynagrodzenia.

Odwołująca na okoliczność wykazania tych zarobków przedłożyła wprawdzie świadectwo pracy, jednak wykazana w tym świadectwie kwota wynagrodzenia, w ocenie ZUS, nie mogła stanowić podstawy wyliczenia zarobków za cały okres zatrudnienia u tego pracodawcy. Równocześnie brak było możliwości uzyskania akt płacowych ubezpieczonej od tego pracodawcy, gdyż (...) (...) (...) w K. wprost wskazało, że nie posiada tych akt. Natomiast przedłożona przez odwołującą legitymacja ubezpieczeniowa, nie zawierała zapisów w zakresie wykazania zarobków z tego okresu. Ustalenia te nie pozwoliły zatem na wyliczenie ostatecznej wysokości kapitału początkowego i w dalszej kolejności emerytury ubezpieczonej.

Szczegółowe zasady postępowania w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe określa rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011r.

w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. z 2011r. nr 237, poz. 1412). Rozporządzenie to w § 21 pkt 1 przewiduje, iż środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Powyższy przepis zakłada istnienie optymalnych warunków, tj. wymaga, by zachowała się dokumentacja płacowa pracodawcy. Natomiast w sytuacji, gdy nie zachowała się stosowna dokumentacja płacowa, wysokość zarobków może być ustalona na podstawie dokumentacji zastępczej z akt osobowych pracownika (np. umów o pracę, angaży, wpisów w legitymacji ubezpieczeniowej oraz innych pism dotyczących zatrudnienia, które zawierają informacje o wynagrodzeniu), a także zeznań świadków.

Trzeba także wskazać, że w postępowaniu sądowym nie obowiązują ograniczenia, co do środków dowodowych stwierdzających wysokość zarobków lub dochodów stanowiących podstawę wymiaru emerytury lub renty określone w § 21 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 października 2011r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe. Wysokość zarobków, której pochodną jest podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, jest faktem mającym istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.), który w postępowaniu przed sądem może być udowodniany wszelkimi środkami dowodowymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 lipca 1997r., sygn. akt II UKN 186/97, OSNP 1998/11/342, wyrok Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2006r., sygn. akt I UK 115/06, OSNP 2007/17-18/257).

Ponadto, w sytuacji, gdy fakt zatrudnienia odwołującego jest niewątpliwy, dopuszczalne jest ustalenie wysokości wynagrodzenia na podstawie dowodów pośrednich (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 19.01.1994r., III AUr 494/93, PS-wkl 1994/6/18).

W rozpoznawanej sprawie przedmiot sporu sprowadzał się do odtworzenia wysokości wynagrodzenia osiąganego przez ubezpieczoną w okresie jej zatrudnienia w Rejonowym Zespole (...) w G. w latach 1988-1991.

Jak wyżej wykazano Sądowi nie wiążą ograniczenia dowodowe, takie jak w postępowaniu przed organem rentowym i Sąd może ustalać wysokość wynagrodzenia na podstawie dowodów pośrednich. Kluczową jednak kwestią jest, że muszą w rzeczywistości istnieć takie dowody jak choćby szczątkowa dokumentacja osobowa, w oparciu o którą można by potwierdzić takie dowody pośrednie, jakimi mogą być zeznania świadków, czy też zapisy w ich dokumentacji emerytalnej.

Nie można wysokości zarobków, stanowiących podstawę do wyliczenia składek na ubezpieczenie społeczne ustalać w sposób hipotetyczny, oparty jedynie na domniemaniu. Przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych są bowiem normami bezwzględnie obowiązującymi i nie zawierają unormowań pozwalających na ustalenie wysokości wynagrodzenia w sposób przybliżony lub prawdopodobny. Przy obliczaniu wysokości podstawy emerytury, bierze się zatem pod uwagę dokładnie ustaloną wartość - wysokość uzyskiwanego w określonym czasie wynagrodzenia. Tym

samym, w sprawie o ustalenie podstawy wymiaru składki, należy dokładnie określić wysokość wszystkich składników wynagrodzenia, które mają być uwzględnione – wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 22 września 2015r. III AUa 370/14 (LEX nr 1927664).

W przypadku braku dokumentacji płacowej istnieje możliwość ustalenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego w oparciu o dokumentację zastępczą znajdującą się w jego aktach osobowych, tj. umowy o pracę czy angaże, w których zawarte są dane dotyczące wynagrodzenia. W takim jednak wypadku uwzględnić można tylko takie składniki, które są pewne, stałe, wypłacane były w danym okresie i w określonej wysokości. Wysokości wynagrodzenia lub danego składnika wynagrodzenia nie można zatem ustalać w sposób przybliżony, ale pewny, na podstawie konkretnego dokumentu bądź jego kopii, który zachował się w dokumentacji osobowej ubezpieczonego – wyrok Sądu Apelacyjnego w P. z 3 czerwca 2015r. III AUa 535/14 (LEX nr 1781979).

Nie ma możliwości wyliczenia wysokości wynagrodzenia, a co za tym idzie - wysokości składek na ubezpieczenie społeczne oraz wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury w oparciu o wyliczenia hipotetyczne, uśrednione, wynikające

z porównania do wynagrodzenia innych pracowników. Uśrednione obliczenie wysokości wynagrodzenia - oparte na wynagrodzeniu otrzymanym przez innych pracowników - nie może oddać indywidualnych cech właściwych dla danego stosunku pracy. Obliczenie wysokości wynagrodzenia musi być oparte na dokumentacji, z której wynikają określone kwoty wynagrodzenia. Dopiero zebrana dokumentacja może zostać poparta zeznaniami świadków. Kwestia pobieranego wynagrodzenia musi zostać zatem udowodniona w sposób bezwzględny. Nie jest możliwe udowadnianie jej jedynie przy pomocy zeznań świadków (jak np.: potwierdzanie wystąpienia okresu składkowego poprzez zeznania świadków, że dana osoba w określonym okresie faktycznie wykonywała pracę). Tylko dokumentacja stanowi precyzyjny dowód w zakresie wysokości wynagrodzenia w postępowaniu sądowym. Na podstawie innych dowodów nie jest możliwe dokładne określenie kwoty wynagrodzenia, a co zatem idzie - ustalenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury - wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 31 marca 2015r. III AUa 1807/14 (LEX nr 1814849).

W przedmiotowej sprawie brak jest takich danych. Ubezpieczona bowiem przedłożyła wyłącznie świadectwo pracy, gdzie wskazano wprawdzie jej wynagrodzenie. Sąd jednak miał na uwadze, że świadectwie tym wykazano jedynie ostatni zarobek odwołującej osiągnąony na ostatnio zajmowanym przez nią stanowisku. Z zapisów legitymacji ubezpieczeniowej wynika zaś, że odwołująca u tego pracodawcy miała powierzone różne stanowiska w przebiegu tego zatrudnienia. W ocenie Sądu nie można zatem odnosić zarobków osiągnąonych na ostatnio zajmowanym stanowisku, do zarobków osiągnąonych w całym spornym okresie. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, że w spornym okresie postępowało również systematyczne podnoszenie wynagrodzenia w związku z panującą w tym czasie inflacją.

W związku z powyższym, na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzeczono jak w punkcie drugim sentencji.

(-) Sędzia Anna Capik – Pater